

վրա խոտի ճնշումը կրելու և օդափոխութիւնը դժվարացնելու: Տանիքը ծածկը վում է եղեգով, ծղոտով, խոտով: Հարզը հանելու համար մտնում են դռնով, որը լինում է առջևի կամ կողքի պատի մեջ:

Խոտը սովորաբար պահվում է բացօթյա դեզերով, որոնք կիտվում են գոմերից ոչ հեռու, այն էլ ոչ անմիջապես գետնի վրա, այլ տակը ճյուղեր փռելով: Գեզերի կողքերի վրա ձգվում են երկար ձողեր, որոնց հանդիպակաց գլուխները իրար հետ կապվում են: Անձրևից և ձյունից պաշտպանելու համար դեզի երեսը ծածկում են տախտակներով կամ ավելի հաճախ ծառերի կեղևներով, որոնք պոկված են լինում հաստ բներից, տափակեցրած և չորացրած²⁷:

Սակայն զանգեզուրցիի գիտե խոտը գետեղել և հատուկ շենքում՝ խօտանօցում: Կան քարայր խօտանօցնէր, օրինակ՝ հին Գորիս գյուղում: Կան և այդ նպատակով կառուցված առանձին շենքեր, որոնց երեք կողմերը քարե պատեր են, իսկ չորրորդ լայն կողմը, բաց է և այդ բացվածքն ամբողջովին կամ կիսով չափ բողբոջված է ճյուղերի հյուսվածքով՝ օդափոխութիւնի համար:

Այսպիսի շենքեր կառուցվում են նաև ցորենի և գարու խորձերն անձրևից պաշտպանելու համար: Երեք կողմերից պատ, առջևից բաց ծածկեր, մեծ մասամբ կալի մոտ, այդ պատճառով դրանք Գորիսում կոչվում են կրլապան²⁸, Կպանում այդ բառին համապատասխանում է տէփ բառը:

Քանի որ անասնապահութիւնը Զանգեզուրում հանդիսանում է հողամշակութիւնի կից գյուղացու հարստութիւնի գլխավոր աղբյուրներից մեկը, երբեմն էլ առաջնակարգը, քանի որ այստեղ որպես Հայկական լեռնաշխարհի նաև այլ գավառներում ամառն ընտանիքի անդամներից մի քանիսն, առավելապես կաթնատնտեսութիւնի մեջ մեծ վարժութիւն և փորձառութիւն ձեռք բերած կանայք, փոխադրվում էին բարձրագիւր մարգագետինները, որտեղ անասունն իր համար գտնում է առատ, հյութալի և ճոխ կեր: Սար բարձրացող յուրաքանչյուր ընտանիք հարկադրված է ունենալ բոլոր այն պարագաները, որոնցով նա կարող է պահհովել սարում այդ ամիսներին հարմար ապրելու հնարավորութիւնը, առաջին հերթին այնտեղ ժամանակավոր բնակարան կառուցելու դիւրութիւնը: Այդպիսի շարժական բնակարան է վրանը՝ ալաչուխը²⁹, որտեղ սարվորը կարող է պատուպարվել և՛ գիշերվա ցրտից, և՛ լեռներում հաճախակի անձրևներից ու կարկուտից, տեղ տալով այդ ժամանակ իր կողքին նաև գառներին, ուլիկներին, թույլ հորթուկներին և կարող է պահել իր կաթնատնտեսական պարագաներն ու մթերած յուղը, պանիրը, չորթանը և այլն:

Աղբբեջանցիների համար, որոնց մի մասը նոր է անցնում հողամշակութիւնի և որոնց տնտեսութիւնի մեջ անասնապահութիւնը գերադաս տեղ է գրավում նույնիսկ այն տեղերում, երբ հողամշակութիւնը արդեն կապել է նրանց հողի հետ, ալաչուխը հանդիսանում է բնակարանի ամենակարևոր ձևը և այդ պատճառով նրանք ավելի մեծ խնամքով են կառուցում այդ վրանը, քան թև հայ սարվորները, առավել որ հայ սարվորը իր պատրաստի կաթնամթերքը

²⁷ Այդպիսի կեղևով ծածկում են գիշերը կամ ցորտ եղանակին նաև հացատօնի հոտը:

²⁸ Կլապան հայերեն բառ է, որ այլ գավառներում (Կարին-Ախալցխա) գործածական է կլապան կամ աղավաղված՝ կառապան ձևով: Սասունում նույն շենքը կոչվում է կալառու. (ժան. խմբ.):

²⁹ Տե՛ս Փարսաղան Տեր-Մովսիսյան, անդ., էջ 66. Գորիսի շրջանում այս բառը չեն գործածում, այլ պարզորեն ասում են՝ օբա: Մի փոքրաթիվ (հնգի չափ) միասին բինա դրած օբանէրիք ասում են՝ կամգայլ: